Sosiaali- ja terveysministeriö

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut hyvinvointialueilla

STM:n asiantuntijalausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle
(VTV:n tarkastuskertomus 15/2024)

Tiina Louhi
Erityisasiantuntija
26.11.2025

Arvio VTV:n tarkastuskertomuksesta

- Tarkastus nosti esiin palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja yhteensovittamisen ongelmat.
- STM:n näkemys: tarkastus tehtiin varhaisessa vaiheessa (hyvinvointialueet toimineet lyhyen aikaa).
- Terminologia ja kokonaiskuva osin epäselviä (perustaso, erikoissairaanhoito, opiskeluhuolto).
- Lausunnossa vastataan myös VTV:n suosituksiin ja kuvataan toimet niiden toteuttamiseksi.

Toimenpiteet ja vaikutukset

Terapiatakuu (1.5.2025)

- Hoito ja tuki alkaa kuukauden sisällä tarpeen toteamisesta.
- Koskee lyhytpsykoterapiaa ja määrämuotoisia lyhytinterventioita terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa.
- Vaikutus: Varmistaa oikea-aikaisen hoidon ja yhdenvertaisuuden, vähentää syrjäytymisriskiä ja erikoissairaanhoidon kuormitusta. Tukee palveluketjujen selkeyttämistä.

14 vrk hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa lapsilla ja nuorilla

- Vaikutus: nopea pääsy hoitoon, tukee hoitoketjujen jatkuvuutta.

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet (käynnistetty päivitystyö)

- Vaikutus: selkeyttää työnjakoa ja siirtymiä nuorten ja aikuisten palveluissa. Alueilla, jotka ovat sopineet hoitoketjuista, lähetekäytännöissä on jo parantumista.

Potilas- ja asiakastietojärjestelmien sekä kansallisten koodistojen ja rekisterien kehittäminen

- Vaikutus: parantaa tiedolla johtamista ja seurantaa. Mahdollistaa lakisääteisten aikarajojen seurannan.

Perustason vahvistaminen

- Vaikutus: vähentää erikoissairaanhoidon kuormitusta ja lastensuojelun tarvetta. Vapauttaa erikoissairaanhoidon kapasiteettia vaikeiden ongelmien hoitoon ja tukee rajapintojen toimivuutta.

Haasteet ja jatkotoimet

- **Palvelukokonaisuus** edelleen hajanainen, mutta hyvinvointialueilla ollaan kokoamassa palveluja. Perusterveydenhuollon avosairaanhoito on usein puutteellisia ehkäisevän terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välissä.
- **Henkilöstövaje**, erityisesti psykologit, lääkärit ja erikoislääkärit.
- **Psykiatrian ja lastensuojelun rajapinta**: Tarvitaan selkeämmät toimintamallit ja vastuunjako, jotta hoito ja huolenpito eivät katkea.
- **Sosiaalihuollon perhepalvelujen riittävyys**
  - Monialaisen yhteistyön vahvistaminen (sosiaalihuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut, opiskeluhuolto) on välttämätöntä.
- STM:n ohjauksessa korostuu **palvelujen yhdenvertaisuus, riittävyys ja yhteensovittaminen (ml. sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnat)**
- **Hybridiyksiköt**: valtionavustushaku 2025 → yhdistävät lastensuojelun ja psykiatrian palvelut.
  - Rahoitus: enintään 1 M€, määrärahat 2025–2026, toteutus YTA-tasolla.
  - Tavoite: hoidon jatkuvuus, sivistykselliset oikeudet, yhteensovitus.